

Світлана КРАВЧЕНКО

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

УКРАЇНА В ПУБЛІЦИСТИЦІ ЮРІЯ ЛОБОДОВСЬКОГО 30-Х РОКІВ ХХ СТ.

У статті авторка розглядає публікації письменника, надруковані в 30-ті роки на шпальтах польських тижневиків «Biuletyn Polsko-Ukraiński» і «Wiadomości Literackie», аналізує його бачення сутності та перспектив вирішення проблеми польсько-українських стосунків у Польщі, акцентує на пріоритетах та етичних засадах світобачення письменника.

Ключові слова: *тема України, національні інтереси, прометеїзм, польсько-українські стосунки.*

The article is about the writer's published works, which were published in 30th years on columns of polish newspapers «Biuletyn Polsko-Ukraiński» and «Wiadomości Literackie». Also writer analysed his views of essence and perspective deciding the problems of polish-ukrainian relations in the Poland, she emphasized on the advantages and ethical principles of writer's world outlook.

Key words: *the themes of Ukraine, national interests, Prometheism, Polish-Ukrainian relations.*

W artykule autorka rozpatruje teksty publicystyczne pisarza, opublikowane w latach 30-ch na łamach tygodników polskich «Biuletyn Polsko-Ukraiński» i «Wiadomości Literackie», analizuje jego rozumienie istoty i perspektyw rozwiązania problemu stosunków polsko-ukraińskich w Polsce, kładzie nacisk na priorytety i zasady etyczne światopoglądu pisarza.

Słowa kluczowe: *temat Ukrainy, racja stanu, prometeizm, stosunki polsko-ukraińskie.*

Упродовж усього свого життєвого й творчого шляху Юзеф Лободовський був інспірований культурними зв'язками польського народу зі своїми найближчими східними сусідами – слов'янськими і кавказькими народами. Особливо актуальними були для письменника польсько-українські взаємини.

Витоки такого зацікавлення насамперед біографічні – походження, дитинство на Кубані, погляди батька, освіта й захоплення історією і культурою України та інших слов'янських народів. Заангажованість українською темою є спільною рисою багатьох польських письменників – представників «української школи», до якої відносять і Ю. Лободовського. В усіх біографічний фактор був первинним.

Зацікавлення українською культурою виявилися у тематиці і проблематиці поетичних та прозових творів, де осмислюються сторінки спільного історичного минулого, у величезному перекладацькому

доробку письменника. Багато перекладів творів української літератури – класиків і сучасників (Лесі Українки, Н. Ливицької-Холодної, Є. Маланюка і ін.) – виконав Ю. Лободовський для польських часописів і видав окремими книгами.

Україна – одна з провідних тем у публіцистичній творчості Юзефа Лободовського. У його виступах на шпальтах періодичних видань домінували питання польсько-українських зв'язків, які розглядалися в аспекті духовного поступу тогочасної Польщі та її перспектив.

Українській літературі присвятив Ю. Лободовський багато своїх літературно-критичних текстів, у яких писав про класиків мистецтва слова, про нові імена в літературному процесі України, рецензував нові книги, говорив про спільні витоки і шляхи розвитку сусідніх літератур, про духовну спорідненість їх представників.

Уперше роздуми над історичною долею України, над спільними польсько-українськими епізодами минувшини постали в публіцистиці Ю. Лободовського 30-х років. Від початку 30-х років до 1939-го – початку Другої світової війни – друкувався в численних періодичних виданнях Польщі, проте найвагомішими щодо питання польсько-українських відносин і України були його виступи у тижневиках «Wiadomości Literackie» (Варшава, 1924-1939) та «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Варшава, 1932-1938).

З 1935 до 1939 року на сторінках видання «Wiadomości Literackie» Ю. Лободовський опублікував 15 статей та відповідь на анкету тижневика, в яких обґрунтував власні ідейні позиції щодо польсько-українських стосунків, державної національної політики та шляхів і можливостей вирішення гострих кутів міжнаціональних взаємин. Найвагоміші його публікації: «Smutne porachunki», «Adwokatką Heroizmu», «Uzurpatorzy wolności», «Za naszą wolą i waszą», «Tropicielom polskości. List do Bolesława Micińskiego», «W obronie zasługi. Do redaktora “W. L.”», «Nacjonalizm na bezdrożach», «Paszkwil na Polskę» тощо.

У статті «Smutne porachunki» («Wiadomości Literackie», 1935, № 43), яка була відповіддю на неприхильну рецензію Ст. Наперського на його поетичну збірку «Rozmowa z Ojczyzną», надруковану в літературному додатку до ІКС («Ilustrowany Kurier Codzienny»), викладені фундаментальні позиції письменника. Для Ю. Лободовського жодна з існуючих і пануючих у тодішній Польщі ідеологій не є догмою і не має права підпорядковувати собі вищі моральні цінності, підпорядковувати чи зовсім нівелювати права і свободу особистості. Тому вважав, що українське питання в Польщі міжвоєнних років і проблеми міжнаціональних взаємин треба вирішувати насамперед з

позицій загальнолюдських цінностей. Щодо цього він зазначав: «Ми вийшли шукати справедливості і правди, бо в старому світі їх не було. На вербунках нам не дали правди. Хотіли нас перефарбувати, одягнути в інші мундири. Але тут не йдеться про зміну однієї догми на іншу. Не для того боролися із буржуазним фальшем, щоб пізніше схилити коліна перед фальшем пролетарським. Хочу бути вільною людиною на вільній землі. Що зробили з нашою дитячою вірою?..» [7, 1].

У дискусії з опонентом питання міжособистісних взаємин і міжнаціональних стосунків, їх ідейне підґрунтя підпорядковує вселюдським гуманістичним ідеалам. «Для мене найвищою інстанцією є моя власна совість», – проголошує письменник [7, 1]. На його переконання, правдива ідея не може змушувати укладати компроміси із совістю, обмежувати свободу людини, піддавати її моральному теророві. Для Ю. Лободовського понад всякі інтереси держави стоїть «етичний декалог», а правдива революція – це насамперед «*przywrocenie godności każdej osobistości*» [7, 1].

Згодом до цієї дискусії Ю. Лободовського зі С. Наперським долучилася представниця комуністичного табору Ванда Василевська, на виступи якої письменник відповідав різко й категорично, викриваючи лицемірство й підступність комуністичної ідеології, прихований за пафосними гаслами егоїзм і матеріальний інтерес багатьох тодішніх політичних таборів (у тім числі й табору комуністів).

Прикметною рисою полеміки довкола публіцистичних виступів Ю. Лободовського було те, що націонал-демократи звинувачували його в прокомуністичній позиції, а комуністи критикували за антикомунізм його поглядів та дискредитацію їхніх ідеалів. На письменника нападали представники майже усіх політичних таборів тогочасної Польщі, а він викривав усіх, у кому вбачав кастову обмеженість, фальшиве чи фанатичне служіння догмі, переслідування матеріальної користі, яке прикривалося високими ідеями. Закликав розбити «божків усіх догматів і визнань» [1, 7].

Ідеологічний фанатизм, притаманний, на його думку, усім тодішнім провідним політичним рухам, Ю. Лободовський розвінчував у статті «*Uzurpatorzy wolności*» («*Wiadomości Literackie*», 1936, № 31). Письменник простежив спільні риси у поведінці польських націонал-демократів та російських комуністів. Ідеологічні вороги й вічні опоненти послуговувалися однаковими засобами боротьби. Відзначав скостеніння та девальвацію як націоналістичних, так і комуністичних революційних гасел. Для прикладу наводив розстріли національно налаштованих українських комуністів, які були наслідком ідеологічних упереджень і

фанатизму. Зіставляв ідеологічні догми й етичні засади громадського життя і ставив риторичне запитання: «А вдячність, пошана та інші людські почуття завжди були суспільними цінностями?» [10, 1]. Тодішню політичну ситуацію в Радянському Союзі назвав «зрадою революційних ідеалів», а в комуністичному інтернаціоналі бачив «морального трупа» [10, 1]. Найбільше його тривожила не стільки фальсифікація ідей, до яких був прихильним, скільки припинення природної суспільної динаміки, звичайного поступу. Бачив у цьому найбільшу загрозу людству.

Крізь призму пануючого ідеологічного фанатизму і політичних процесів у Росії та Польщі Ю. Лободовський розглядав історичну долю України в статті ««*Za naszą wolność i waszą*» («*Wiadomości Literackie*», 1936 № 38). Письменник проаналізував політичне та економічне становище України під час війни і на початку 30-х років ХХ ст., відзначав ліквідацію її фінансової і господарської самостійності в кінці 20-х років, писав про знищення української інтелігенції та української літератури. Згадав розстріляних українців, тих, які замовкли, і самогубців, маючи на увазі передусім М. Хвильового та М. Скрипника. Писав про штучно спричинений голод, про заворушення і спротив більшовицькій владі, які були жорстоко придушені. Розглядаючи геополітичну ситуацію у Східній Європі, Лободовський відзначав імперські апетити Росії зі сходу та Німеччини із заходу, які загрожували Польщі. І в цьому контексті бачив незалежну Україну частиною національних інтересів Польщі. Задекларовані письменником тези не були випадковими. Вони збігалися з ідеями польського прометеїзму, які репрезентували в Польщі часопис В. Бончковського «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» та коло Єжи Гедройца. Йшлося про звільнення від російського панування народів Східної Європи (українського, білоруського, кавказьких), а відповідно поєднання зусиль польського та інших народів довкола цієї мети. Вона мала стати основою польсько-української співпраці.

Стан українського питання в II Речі Посполитій Лободовський розглядав у парадигмі психологічних взаємин «домінуючого» і «домінованого» народів. Він показував сліпоту імперських апетитів домінуючих націй, до яких відносив тодішню Німеччину і Росію. Зрештою, як і всі прометеїсти, хоч офіційно і не належав до руху, письменник дивився на українську проблему в тогочасній Польщі та Європі в цілому з позицій польських національних інтересів. Убачав у тогочасній національній політиці польської влади не тільки зневаження елементарних етичних засад суспільного життя, але й зраду національних інтересів держави. Він писав: «Егоїзм Європи, егоїзм шовіністично настроєних народів ще довго буде блукати дорогами, якими ходять апостоли порозуміння й злагоди. Так виростає нова барикада. З

якого боку Польща? Але яка Польща? Польща без ідеї, Польща, яка вегетує злидні і широко розливається апатією, Польща, яка важливість українського питання акцептує лише тим, що трактує креси як асимілятивний матеріал, Польща сентиментального вчора, жалісливого сьогодні і невідомого завтра, не буде мати там нічого до роботи. У назриваючій розв'язці все вирішить сила. Сила ідеї насамперед» [11, 1].

Для письменника важливою була ідея, яка об'єднувала народи, ідея, яка вела вперед, удосконалювала людину, плекала її найкращі риси, піднімала із матеріальних і моральних злиднів. І тому в цьому сенсі не висловив прихильність жодному з політичних таборів, розуміючи ідеологічну обмеженість кожного з них.

Велику вагу у відносинах окупанта й окупованого народу надавав етичним критеріям. Силу ідеї, про яку зазначав у виступі, бачив у перевазі «етичного декалогу» над вузьким національним (або іншим) егоїзмом. Свої міркування щодо цієї проблеми продовжив у статті «Tropicielom polskości. List do Bolesława Micińskiego» («Wiadomości Literackie», 1937, № 25). Оponentам закидав відсутність елементарних знань з історії та політичну сліпоту, через які не розрізняють України й Росії, не кажучи вже про інші загарбані менш чисельні народи. «Дон, Дніпро, козаки, українська ніч – це не Росія. А є ще Литва та інші...» – писав публіцист [8, 5].

Намагаючись зменшити необізнаність поляків в українській історії, розповідав про найважливіші її сторінки, особливо про давнє походження народу. Свою заангажованість Україною порівнював із поглядами Ю. Словацького, а існування цілого пласта польської літератури про Україну («української школи») пояснював життєво важливою справою польського посланництва на Сході. І хоч Ю. Лободовський ніколи не належав до табору польських месіаністів, однак в ідеї польської місії на східних кресах бачив могутню перспективу і самої Польщі, і Східної Європи. У цьому питанні протиставляв себе політичному табору Роману Дмовського (польські націонал-демократи), про який писав: «Ендецький псевдонаціоналізм ніколи не був свідомий польського посланництва на Сході...» [8, 5]. Публіцист доводив фальшивість і безпринципність позицій польських націонал-демократів, указував на нерозуміння глибини й закоріненості українського питання в історичній долі Польщі. Щоб аргументувати свої погляди, залучав постулати християнської віри, підкреслював не тільки сліпоту й безперспективність «ендецьких» позицій, але і їх хибність чи навіть шкідливість з огляду на вселюдські цінності.

Дискусію з Болеславом Міцинським про українськість своєї поезії та її витоки, про культурне значення українськості багатьох

польських письменників продовжив у публіцистичному виступі «Żarty a rzeczywistość» («Wiadomości Literackie», 1937, № 30). Тут письменник аналізував власну поезію, її провідні мотиви, дивувався позиції свого опонента пана Міцинського, який народився в Україні, а вірш про повішених українців назвав проросійським. «Я при звичаївся до того, що пишуть про російськість моєї поезії, мене одночасно називають і комуністом, і фашистом... Та Б. Міцинський народився на Україні і міг би мого вірша про повішених українців у кацапській лапті не строїти...» – зазначав публіцист [13, 5]. Ю. Лободовський убачав у цьому подвійність поглядів багатьох польських націонал-демократів. За дрібними суперечностями їх оцінок і заяв ховалося істинне обличчя, бо «rzeczy drobne wynikają z wielkich i odwrotnie...» [13, 5].

Публіцист продовжив свої роздуми над сутністю тодішнього польського націоналізму на сторінках популярного польського тижневика у статті «Nacjonalizm na bezdrożach» («Wiadomości Literackie», 1939, № 29). І знову гостро постало питання цінностей, національних, ідеологічних (кастових) і загальнолюдських. У письменника їх ієрархія була незмінною – етичні цінності не мають бути знехтувані ідеологічними чи вузько колективними (груповими) інтересами. Ю. Лободовський підкреслював, що під маскою гучних гасел багатьох ідеологічних таборів «криється зміст, убивчий для майбутнього польської культури» [5, 3]. Він критикував насамперед Є. Брауна – представника польського месіаністичного руху – за нападки на Ю. Тувіма та колектив часопису «Wiadomości Literackie», за виступи на сторінках видання («Merkurjusz Polski»), яке засуджувало гуманіста Дж. Конрада і в той же час писало про культурні справи суспільства.

Історична пам'ять та необхідність об'єктивного прочитання минулого польсько-українських стосунків постали у рецензії публіциста на книгу Кар. Збишевського «Paszkwil na Polskę» («Wiadomości Literackie», 1939, № 28). Письменник закликав розглядати явища, не відокремлюючи їх від історичного контексту, від передумов і подій, які їх спричинили. Це вважав моральним обов'язком кожного автора. Тому у книжці К. Збишевського вбачав перекручення і фальсифікацію польської історії. Він писав: «Ця методика замовчування світла і карикатурного підкреслення тіней застосована не тільки в змалюванні короля, але й всього вісімнадцятого століття» [6, 6].

Розглядаючи польсько-єврейські та українсько-єврейські стосунки, письменник намагався побачити їх у світлі історичної ретроспективи. Єврейські погроми, які відбувалися на території України під час війни, бачив як наслідок усталених в українському суспільстві певних

соціальних стосунків. Ставлення до «жидів», які завжди були орендарями, власниками і гнобителями багато років підряд, серед простих українців було вкрай негативним. На характер соціальних взаємин накладались національні упередження з обох боків, а також численні політичні провокації, вигідні ворожим таборам. Ю. Лободовський пише про можливість та шляхи вирішення єврейського питання. В історичній перспективі він бачив єдиний шлях – створення єврейської держави. В умовах тодішніх польських реалій, на думку публіциста, лише дотримання засади рівноправ'я (насамперед на соціальному рівні) могло згладити, а згодом і ліквідувати конфлікт. Він був переконаний, що лише шляхом формування високої культури громадських стосунків можна позбутися антисемітизму, як і антиукраїнізму в польському суспільстві.

Викладені на сторінках тижневика «Wiadomości Literackie» думки про перебіг польсько-українських стосунків деталізував і поглибив у своїх публіцистичних виступах, надрукованих упродовж 1937-1938 років на шпальтах часопису «Biletyn Polsko-Ukraiński». Близько 14 статей стосувались політичного та соціального аспекту проблеми та шляхів її вирішення. Вони друкувалися у відділі політичних, суспільних і господарських справ. Це «Od bezmyślności do katastrofy», «Nieodpowiedzialne pomysły», «Historia stosowana», «W obliczu rozstrzygnięcia», «Od Małorosji do Mitteleuropy» тощо. Більшість публіцистики, надрукованої в бюлетені, підписав псевдонімом Стефан Курило.

У шостому випуску тижневика за 1938 рік була надрукована відповідь Юзефа Лободовського на анкету «Як вирішити польсько-українське питання?», оголошену редакцією часопису. Письменник ретельно аналізував ситуацію, яка склалася в Польщі, зазначаючи, що викласти план вирішення питання неважко. Ряд польських публіцистів досить реально бачили загрози і пропонували шляхи їх уникнення. Однак на практиці для втілення задумів ніхто не робив жодного кроку. «Єдиним успіхом, яким може похвалитися дуже нечисленне гроно аналітиків преси, що мають спільну позицію щодо українського питання, є розповсюдження інформації про фактичний стан справ серед публіцистичної еліти. Поза тим 99,9 % всього польського суспільства перебуває в лабетах старого мислення і під впливом зазвичай необґрунтованих виступів преси настроюються щоразу більш антиукраїнськи» [12, 58], – писав Ю. Лободовський з приводу ситуації, що склалася на кінець 30-х років у Польщі.

Особливо вражало письменника те, що до загрозливого загострення ситуації на сході країни найбільше доклала зусиль польська преса,

оперуючи фальшивою і безплідною ідеєю виняткової автохтонності поляків на південно-східних кресах і тим самим інспіруючи неприязнь та існуючі негативні стереотипи й упередження масової свідомості. Письменник викривав необґрунтовану націоналістичну мегаманію поляків, які вважали себе єдиними господарями на східних землях. Він намагався переконати читачів у, здається, само собою зрозумілому факті – українці завжди жили на Волині та Галичині, тому є ні прибульцями, ні чужинцями, а такими ж господарями, як і поляки. Лободовський розумів, що допоки поляки не приймуть цю реальність, доти не настане вирішення проблеми. Він був не самотній у своїх переконаннях. Його однодумцями на шпальтах видання виступали В. Бончковський, С. Лось, Л. Василевський та багато інших польських публіцистів.

Вирішальну роль надавав письменник культурному обміну між поляками та українцями, з якого, на його переконання, і треба було починати вирішення проблеми. З жалем та гіркотою Лободовський писав: «Взаємно відгородилися китайською стіною, не бажаючи бачити, що відбувається у сусідів. Щоденні видання засипані тисячами репортажів про події в Радянській Росії, а про Україну завжди глухо. Польський читач по сей час не знає достеменно ні про український народ, ні про його культуру і мистецтво. З року в рік на полках книгарень з'являлися стоси перекладів із російської літератури, про українців весь час тихо. Утруднявся різними способами (і надалі теж саме) доступ української молоді до польських університетів, розбурхуючи її і штовхаючи в обійми ОУН. У результаті не дали зав'язати близький контакт та обмін в культурній сфері, відмовляючись в такий спосіб від втягнення в орбіту творення польської культури широких мас молоді української інтелігенції» [12, 59].

Роздуми над ситуацією в Польщі та перебігом польсько-українських стосунків Ю. Лободовський продовжив у статті «Demaskująca się demokracja» («Biletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 30). Письменник викривав непослідовну поведінку представників польських лівих партій, вказуючи, що вони зрадили ідеї Т. Голувки та Л. Василевського. Насамперед йшлося про виступи на сторінках польського лівого часопису «Сигнали», невідповідність задекларованих гасел і реальної оцінки українського питання, лицемірство у ставленні до українців. «Обурюватися з приводу троцькістських процесів, – то ще можна, писати те або інше про бонапартизм Сталіна, також. Але на вільнолюбні прагнення загарбаних ще царською Росією, а тепер червоною Москвою надалі зневолених народів наша демократія оглухла й осліпла. Нещастя вісімсоттисячної жидівської інтелігенції в Німеччині обходить їх аж до

сліз, аж до болю, а доля сорока мільйонів українців не обходить! Абіссинія має право на незалежність, Україна не має», – писав Ю. Лободовський [2, 323]. Письменник називав представників польських лівих партій «психічними репрезентантами советів», бо не хотіли визнавати фізичного й морального нищення українців Радянською Росією, а кожного, хто намагався про це заявити чи закликав допомогти, називали злочинцями. «Евентуальна збройна допомога Франції, надана Барселоні, – в порядку, допомога кого-небудь українському народові проти «советів» – це злочин», – обурювався публіцист [2, 323].

Історіософський аспект українського питання розкрив Ю. Лободовський у статті «Ukraina między Wschodem i Zachodem» («Biuletyn Polsko-Ukraiński» 1938 № 31), яка постала як відгук на однойменну публікацію Владислава Томкевича у двомісячнику «Sprawy Narodowościowe», часопису, присвяченому вивченню питань національностей. Автор у цілому підтримував тези, висловлені Томкевичем, і його міркування стали поглибленням виголошених ідей. Публіцист розглядав суть польсько-українських взаємин та їх значення в ситуації поточної політичної кон'юнктури, яка склалася у 20-30 роки і подекуди складалася так і раніше, та в історіософській стратегічній перспективі справжніх національних інтересів України та Польщі. Конфлікти поляків і українців на західноукраїнських та східнопольських землях він вважав звичними проблемами у взаєминах сусідів, їх сварки через невіршені дрібні суперечки за власність, вплив і т.д. Вони породжені самою природою людського суспільства і завжди можуть легко вирішуватися при згоді до цього з обох сторін. Натомість союз і співпрацю обох народів у боротьбі за свою незалежність із зовнішніми ворогами Ю. Лободовський називав стратегічною метою і національним інтересом України та Польщі: «Суперечка поляків з українцями – це в кінцевому результаті сусідська суперечка за спільно розорані межі, натомість між Польщею та Україною, з одного боку, і Москвою суздальсько-царсько-більшовицькою – з другого, точиться боротьба не на життя, а на смерть за саме існування тих перших і за європейськість культури, яка повинна панувати на балтійсько-чорноморському помості» [9, 335].

Публіцист вважав українське питання одним із найважливіших тогочасного суспільного життя Польщі. Саме воно могло принести полякам силу і впевненість у майбутньому. Проте, аналізуючи стан справ у державі, Лободовський приходив до висновку, що не просто ігнорування українського питання, а саме катастрофічне його загострення відбувається внаслідок неконтрольованих дій і вчинків самих же поляків. У статті «Metodyczne szaleństwo» («Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 33)

письменник з іронією писав про непереборну хворобу москвофільства як наслідок тривалого панування Росії над Польщею: «Двадцять років незалежності, стільки лозунгів, стільки слів, а достатньо лише жовто-блакитного клаптя, щоб із-під державотворчого фартушка виліз старий homo moscus – «имперський челавек» з всеросійським чубом на лобі» [4, 354]. Страх, а подекуди упадання перед Росією значної кількості польського суспільства затьмарювали свідомість і не дозволяли прийняти стратегічно правильних рішень. Поведінку більшості поляків стосовно українського питання Лободовський називав божевіллям, проте надто послідовним і вигідним для ворогів: «Божевілля – так, це слово найбільш відповідає суті справи. Але – і тут повертаюся до початкового пункту своїх розмірковувань, надто багато у тому божевіллі методичності, надто багато послідовності. Застосовуємо політику самогубців, але хтось зацікавлений стежить за нами, щоб рука самогубці не затрималася на півдороги, аби завершила призначену їй справу. Насправді час бити тривогу!» [4, 355].

Продовжив свої розмірковування на тему прихованих сил, зацікавлених звести вирішення української справи в Польщі на манівці, в статтях «Wilcze doły» («Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 34), «W obliczu rozstrzygnięcia» («Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 37), «Historia in statu nascendi» («Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 38) тощо.

Гостро полемічною була відповідь Ю. Лободовського під назвою «Historia stosowana» («Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 36) на публікацію Міхала Старчевського в місячнику «Polityka Narodowa» «Wołyń a kwestia ukraińska». Називаючи опонента «доморослим істориком», Лободовський викривав фальсифікацію правдивих історичних фактів, їх перекручування та пристосування до певних ідеологій. Найбільше обурила письменника спроба заперечити саме існування багатомільйонного українського народу й звести його до рівня етнографічного матеріалу. «Безперечно українці не мають Міхала Аньола, але мають Шевченка, Франка, Лесю Українку, Архипенка, а це також не що-небудь. Кожен народ мав у своїй історії періоди, в які відбувається перехід від потенційного стану до повної національної свідомості. Факт, що український народ на деяких своїх відтинках переживає цей період ще зараз, лише доводить його молодість і нічого більше», – стверджував публіцист. Маніпулювання історичними фактами та використання необізнаності польських читачів в українській історії на перший погляд легко дозволяло пану М. Старчевському нав'язати свою думку. Однак Ю. Лободовський демонструє, як так само легко можна перекрутити факти польської історії, використати її найсумніші сторінки і довести,

що поляки не були самостійним народом. Письменник бачив у таких маніпуляціях історією загрозу насамперед для самих поляків: «Не варто відмовляти іншому народові в елементарних правах і національних рисах лише через те, що в переломний момент своєї історії [він] не продемонстрував максимального героїзму і не доклав усіх своїх сил, бо така методика може легко обернутися проти того, хто її застосує» [3, 393].

Ю. Лободовський у своїх поглядах на сутність та проблеми міжнаціональних взаємин поділяв позиції польських прометеїстів. Відштовхуючись від постулату національного інтересу Польщі в українському питанні, вони намагалися переконати суспільство у доцільності та перспективності польсько-українського союзу. Розглядали його політичні, соціальні, культурні та психологічні аспекти. Ю. Лободовський організаційно не належав до руху, однак ідейно був близький його представникам. Virізнявся потужними етичними пріоритетами в оцінці суспільних явищ. Вимагав застосування етичного декалогу для вирішення найсуперечливіших питань міжнаціональних взаємин. Найбільші надії у розв'язанні національних конфліктів покладав на розгортання широкої культурної співпраці, взаємопізнання різних народів. Вважав, що поляки та українці історично приречені на тісний і тривалий союз у політичній, економічній та культурній сферах задля надійного існування обох народів на геополітичній карті Європи.

Покладаючись на вирішальну роль культурної співпраці, з якої починається порозуміння, Ю. Лободовський ряд своїх рецензій, статей і кореспонденцій присвятив українській культурі та питанням духовної спорідненості української і польської культур. Детально розглянув це у своїй публікації «*Od Słowackiego do Samczuka*», надрукованій на шпальтах бюлетеню 1938 року, де акцентував на духовній близькості польських і українських письменників – вихідців із Волині. Популяризував українську історію, культуру і поезію не тільки шляхом перекладів, але й рецензій, оглядів і відгуків. Одну із своїх літературно-критичних статей присвятив творчості Лесі Українки, де висвітлив винятковість творчої особистості української поетеси. Друкував відгуки на нові книги, писав про польсько-українську історію.

Стиль письменника вирізняється яскравими самобутніми рисами. Творча індивідуальність Лободовського-письменника позначилася і на публіцистиці. Його стиль експресивний, гострий, іронічний, часто дошкульний. Безжально критикував, викривав, демаскував. Не терпів лицемірства і фальші, вимагав аргументованих тверджень, послуговувався потужною доказовою базою зі сфер історії та культури,

---

добирав оригінальні метафори та несподівані аналогії. Вищою цінністю для письменника була людина, а прикметною рисою його світогляду – гуманізм. З цих позицій підходив до оцінки усіх суспільних явищ.

Література

1. Łobodowski J., *Adwokatka heroizmu*, «Wiadomości Literackie», 1935, № 48.
2. Łobodowski J., *Demaskująca się demokracja*, «Biletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 30.
3. Łobodowski J., *Historia stosowana*, «Biletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 36.
4. Łobodowski J., *Metodyczne szaleństwo*, «Biletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 33.
5. Łobodowski J., *Nacjonalizm na bezdrożach*, «Wiadomości Literackie», 1939, № 29.
6. Łobodowski J., *Paszkwil na Polskę*, «Wiadomości Literackie», 1939, № 28.
7. Łobodowski J., *Smutne porachunki*, «Wiadomości Literackie», 1935, № 43.
8. Łobodowski J., *Tropicielom polskości. List do Bolesława Micińskiego*, «Wiadomości Literackie», 1937, № 25.
9. Łobodowski J., *Ukraina między Wschodem i Zachodem*, «Biletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 31.
10. Łobodowski J., *Uzurpatorzy wolności*, «Wiadomości Literackie», 1936, № 31.
11. Łobodowski J., *Za naszą wolność i waszą*, «Wiadomości Literackie», 1936, № 38.
12. Łobodowski J., *Zapoznana strona zagadnienia (odpowiedź Nr. 12 na ankietę)*, «Biletyn Polsko-Ukraiński», 1938, № 6.
13. Łobodowski J., *Żarty a rzeczywistość*, «Wiadomości Literackie», 1937, № 30.